

Referanser: BM 14 og 15/97, BM 28/07, KM 08/97, KM 08/01, KM 07/07, KM 17/16, KR 13/22, KR 100/22

Arkivsak: 23/01913-1

Adgang til å vektlegge samlivsform ved ansettelse

Sammendrag

Tilsettingsorganer i Den norske kirke har i dag rettslig adgang etter likestillings- og diskrimineringsloven til å vektlegge likekjønnet samlivsform ved tilsetting, i alle fall for viglede stillinger.

Spørsmålet i saken er om Kirkemøtet skal videreføre de gjeldende rammene for forskjellsbehandling ved tilsetting, som har bakgrunn i Kirkemøtets vedtak fra 2007 (KM 07/07 *Tilsetjing og vigsling i Den norske kyrkja av homofile i partnerskap. Konsekvensar av fråsegna frå Lærenemnda 2006*), eller om praksis skal endres, slik at det ved tilsettinger ikke lenger skal være rom for å innhente opplysninger om, og eventuelt legge vekt på samlivsform ved tilsettinger i Den norske kirke.

Kirkerådet legger til grunn at Kirkemøtet kan stramme inn tilsettingspraksis, uten at en også på generelt grunnlag går bort fra at det er ulike teologiske vurderinger av lærespørsmålet. Konsekvensen av en eventuell innstramming i tråd med forslaget er at det på ett praktisk felt – tilsettingspraksis – blir en endring.

Kirkerådet foreslår at Kirkemøtet skal vedta at søkere ikke skal forskjellsbehandles på grunn av likekjønnet samlivsform.

Et slikt vedtak tar sikte på å binde tilsettingsorganene formelt. Kirkemøtet kunne velge å vedta en uttrykkelig bestemmelse i kirkeordningen for å tydeliggjøre intensjonen om rettslig binding. Etter Kirkerådets oppfatning er det mer naturlig at en slik formell bestemmelse tas inn i et felles personalreglement for hele Den norske kirke på et senere tidspunkt. Kirkemøtet vedtok i sak KM 10/22 *Kirkelig organisering* at det skal utarbeides et slikt reglement for hele trossamfunnet. Fram til et slikt personalreglement er fastsatt, vil vedtaket som foreslås, være bindende for alle tilsettingsorganer i Den norske kirke.

Forslag til vedtak

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å treffe følgende vedtak:

Tilsettingsorganer i Den norske kirke skal ikke forskjellsbehandle søkere på grunn av likekjønnet samlivsform.

Saksorientering

1. Innledning og bakgrunn

I tråd med vedtak i sak KR 100/22 sendte Kirkerådet 21. desember 2022 på høring et forslag om at Kirkemøtet skal binde tilsettingsorganene i Den norske kirke til ikke å legge vekt på samlivsform ved tilsetninger, på bred høring.

Den norske kirke som trossamfunn har, etter Kirkerådets vurdering, i dag anledning til å forskjellsbehandle søkere til ledige stillinger på bakgrunn av likekjønnet samlivsform. Dette bygger blant annet på vedtaket fra Kirkemøtet i 2007 (KM 07/07 *Tilsetjing og vigsling i Den norske kyrkja av homofile i partnerskap. Konsekvensar av fråsegna frå Lærenemnda 2006*) som slår fast at det er to syn i lærespørsmålet.

Kirkerådet gjorde i høringen rede for sin tolkning av likestillings- og diskrimineringsloven. Likevel mente Kirkerådet i høringsnotatet at et vedtak om å endre praksis når det gjelder tilsetninger, ikke endrer at det i kirken kan eksistere ulike teologiske syn på likekjønnet samliv.

I høringsnotatet ble det også gjort rede for at Kirkerådet legger til grunn at Kirkemøtet har myndighet til å fatte et bindende vedtak om generell praksis i tilsettingsaker i hele trossamfunnet. Trossamfunnsloven § 12 andre ledd sier at Kirkemøtet gir nærmere bestemmelser om blant annet kirkens organisering og kirkelige organer. Kirkemøtets organiseringsmyndighet kan blant annet brukes til å gi føringer for soknets utøvelse av sitt arbeidsgiveransvar.

2. Høringen

Høringsnotatet ble sendt til alle menighetsråd, kirkelige fellesråd, bispedømmeråd, biskoper og flere organisasjoner. Kirkerådet mottok til sammen 155 høringsuttalelser. Av disse uttrykte 85 støtte til forslaget, 67 var mot, mens 3 ikke tok direkte stilling til forslaget.

De fleste høringssvarene kom fra menighetsråd (57) og privatpersoner (46). Blant menighetsrådene var det et klart flertall som støttet forslaget, mens det blant privatpersoner var et klart flertall som var uenige i forslaget. Også blant fellesråd, bispedømmeråd og organisasjoner er det et klart flertall som støtter forslaget.

	Antall svar	Støtter	Støtter ikke	Tar ikke stilling
Menighetsråd	57	40	15	2
Fellesråd	29	22	7	

Bispedømmeråd/biskop	13	11	1	1
Organisasjoner	10	9	1	
Privatpersoner	46	3	43	
Totalt	155	85	67	3

3. Spørsmålet om læresak og forholdet til tidligere vedtak om likekjønnet samliv

3.1. Høringen

Kirkerådet gjorde i høringsnotatet rede for sitt forslag om at Kirkemøtet skal binde tilsettingsorganene i Den norske kirke til ikke å legge vekt på samlivsform ved tilsetninger, og spørsmålet om forslaget er å betrakte som en sak av læremessig karakter.

Kirkerådet la til grunn at Kirkemøtet vil kunne stramme inn tilsettingspraksis, uten at en også på generelt grunnlag går bort fra det er ulike teologiske vurderinger av lærespørsmålet om likekjønnet samliv. Konsekvensen av en eventuell innstramming i tråd med forslaget er at det på ett praktisk felt – tilsettingspraksis – blir en endring.

3.2. Høringssvarene

De færreste høringssvarene tar opp dette temaet. De fleste høringsinstansene støtter forslaget, uten å gå nærmere inn på begrunnelsen.

De fleste uttalelsene som ikke støtter forslaget, er som nevnt fra privatpersoner, og de fleste av disse drøfter heller ikke spørsmålet i detalj. Disse uttrykker klart at de mener det fortsatt skal være anledning til slik forskjellsbehandling. Blant de kirkelige rådene som er mot forslaget, trekker flere frem spørsmålet om dette er å anse som en læresak.

Stavanger bispedømmeråd viser til at dagens tilsettingspraksis har grunnlag i vedtak i Kirkemøtet 2007 i KM-sak 07/07 *Tilsetjing og vigsling i Den norske kyrkja av homofile i partnerskap. Konsekvensar av fråsegna frå Lærenemnda 2006*. Bispedømmerådet mener at det av dette vedtaket går frem at Kirkemøtet 2007 mente at tilsettingspraksis ikke kan frikobles fra teologiske, læremessige vurderinger. Bispedømmerådet viser også til KM 17/16 *Kirkelig vigsling for likekjønnede par*.

Stavanger bispedømmeråd skriver blant annet følgende:

Det foreligger saklig og logisk korrespondanse mellom et læremessig standpunkt om at ekteskapet er for én mann og én kvinne, forfektning av dette standpunktet i undervisning og forkynnelse og en eventuell vektlegging av likekjønnet samlivsform ved tilsetting i vigslede stillinger i Den norske kirke. De som står for det nye synet på ekteskap, bør derfor være tilbakeholdne med å postulere på vegne av hele det kirkelige fellesskap at et forbud mot forskjellsbehandling av søkere på grunn av likekjønnet samlivsform ikke medfører en teologisk stillingtagen. Her kan det se ut til at et flertall i kirken foreslår en endring i tilsettingspraksis som favoriserer dets eget læremessige standpunkt, mens de som i ekteskapsaken fastholder

kirkens tradisjonelle forståelse, fratras mulighet til å la dette fremdeles legitime synet få konsekvenser i tilsetninger.

[...]

Hensynet til lokale og regionale variasjoner i kirken tilsier også at Kirkemøtet som Den norske kirkes sentralorgan bør avstå fra å innsnevre det handlingsrom som tidligere vedtak (jf. KM-sak 07/07 og KM-sak 17/16) og norsk lov (jf. Likestillings- og diskrimineringsloven, §§ 9 og 30) tilkjenner menighetsråd, kirkelige fellesråd og bispedømmeråd som rettmessige og demokratisk sammensatte råd med tilsettingsmyndighet.

Også menighetsråd og kirkelige fellesråd som uttaler seg mot forslaget, gir uttrykk for at de mener saken ikke kan vurderes uten at det berører lærespørsmålet. Flekkefjord menighetsråd skriver for eksempel at de:

... opplever høringen som manglende respekt for kirkemøtevedtaket fra 2017. Dette vedtaket innebar et kompromiss om at det i DNK skal kunne eksistere to likeverdige syn på likekjønnet samliv.

Bamble kirkelige fellesråd er tvilende til om forslaget kan gjennomføres i praksis uten at det går utover kirkens to teologisk legitime syn.

Frimodig kirke skriver i sin høringsuttalelse:

Dersom adgangen til å vektlegge samlivsform forsvinner, vil det åpenbart være en innskrenkning av muligheten til å forvalte kirkens tradisjonelle lære om samliv og ekteskap.

KA setter spørsmålsteget ved forutsetningen om at saken ikke har læremessig karakter. KA mener at det er den tette sammenhengen mellom tilsettingspraksis og lærespørsmålet som åpner for forskjellsbehandlingen i utgangspunktet.

Høringsuttalelsene som støtter forslaget, viser stort sett til argumentasjonen i høringsnotatet. Dette gjelder de fleste menighetsrådene, fellesrådene og bispedømmerådene.

Hernes menighetsråd er inne på spørsmålet om rom for ulike syn på likekjønnet samliv:

Hernes MR støtter intensjonen "Tilsettingsorganer i Den norske kirke skal ikke forskjellsbehandle søkere på grunn av likekjønnet samlivsform". Dette bør gjelde for hele trossamfunnet. Det bør likevel være mulig for [...] prest å reservere seg mot å gjennomføre likekjønnet vigsel.

Tilsvarende gir Berg menighetsråd uttrykk for følgende:

Rådet er ikke enstemmig og det er viktig for oss å presisere at kirken fortsatt må ha rom for ulike teologiske syn i spørsmålet, selv om Kirkemøtet skulle lande på et vedtak om tilsettingspraksis i tråd med Åpen folkekirkes forslag.

Møre bispedømmeråd skriver at de:

... ser dette som eit viktig tiltak for å sikre at alle som ynskjer seg jobb i den norske kyrkja skal kjenne seg trygge på at dei har like muligheter til å bli tilsett uavhengig av om dei lever i likekjønna eller ulikekjønna samliv, og uavhengig av kvar i landet dei bur.

Nord-Hålogaland bispedømmeråd mener:

... de ulike arbeidsgiverne i Den norske Kirke bør tilstrebe å fremstå som en, og mener det foreslåtte utkastet til vedtak vil være et godt vedtak som forplikter de ulike arbeidsgivere i kirken til å være en ansvarlig arbeidsgiver med en enhetlig praksis når det kommer til tilsetninger.

Preses i Bispemøtet uttaler seg ikke direkte om forslaget som et lærespørsmål, men skriver:

Preses mener det er viktig at alle vigslede har lik mulighet til å søke jobb i Den norske kirke. Dette må komme til uttrykk i de regler som styrer den arbeidsrettslige praksis ved ansettelse.

Også de arbeidstakerorganisasjonene som har avgitt hørings svar, blant andre Presteforeningen og Fagforbundet teOLOgene, støtter forslaget.

Åpen folkekirke skriver:

Med innføringen av den nye liturgien fra 1. februar 2017 endret Den norske kirke praksis og begynte å vie likekjønnede par. Vi har ikke ulike praksiser, men én i møte med likekjønnede par: Vi vier. En vigslet kantor, diakon, kateket og prest kan gifte seg med en person av samme kjønn i alle landets sogn og kirker. Med denne endringen, kan det ikke lenger være grunnlag for å legge vekt på om en person er gift med en av samme kjønn ved tilsetninger i Den norske kirke.

3.3. Kirkerådets vurdering

Kirkerådet mener at forslaget om at samlivsform ikke skal etterspørres eller vektlegges ved tilsetninger, ikke i seg selv er et lærespørsmål. Hva som vektlegges i en konkret tilsettingssak, handler, som flere av høringsinstansene har pekt på, om arbeidsgiverpolitikk og hva slags arbeidsgiver Den norske kirke skal være.

Som det er gjort rede for i høringsnotatet, mener Kirkerådet derfor at et slikt vedtak kan fattes uten at de vedtakene som tidligere er gjort i lærespørsmål, utfordres. Det er Kirkerådets oppfatning at en endring i tilsetningspraksis, slik at alle tilsetningsorganer blir bundet av det som allerede i dag er praksis i et stort flertall av tilsettingene, ikke er i strid med at det samtidig er ulike teologiske vurderinger av likekjønnet samliv i trossamfunnet. Det kan ikke settes likhetstegn mellom praksis i tilsetninger og hvilket generelt syn det er rom for i kirken.

Dagens tilsetningspraksis i Den norske kirke har som nevnt et grunnlag i KM sak 07/07 *Tilsetjing og vigsling i Den norske kyrkja av homofile i partnerskap. Konsekvensar av fråsegna frå Lærenemnda 2006*. Dette vedtaket tok konsekvensen av at Lærenemnda i 2006 var delt i vurderingen av homofilt samliv i partnerskap. Kirkemøtet åpnet for at tilsetningsorganer i Den norske kirke konkret kan ta stilling til om homofilt samliv skal vektlegges ved tilsetting.

Liturgisakene fra 2016 og 2017 dreide seg om vigsel av likekjønnede par, og Kirkemøtet vedtok at det i alle kirkens menigheter skal være rom for dette. Samtidig fastslo Kirkemøtet at prester skal ha frihet til å velge om de vil foreta vigsel av likekjønnede, og at andre kirkelig tilsatte også skal ha tilsvarende mulighet til å ikke medvirke ved den kirkelige handlingen. Kirkemøtet uttalte følgende i punkt 2 vedtaket i sak KM 17/16:

Kirkemøtet viser til tidligere vedtak som understreker at uenighet i dette spørsmålet teologisk bedømt ikke er av en slik karakter at det gudstjenestelige og sakramentale fellesskapet i Den norske kirke må brytes. Begge syn på likekjønnet ekteskap kan derfor gis rom og komme til uttrykk i kirkens liturgiske ordninger, undervisning og forkynnelse.

Kirkerådets forslag til vedtak om at tilsettingsorganer i Den norske kirke ikke skal benytte seg av muligheten til forskjellsbehandling på grunnlag av samlivsform rokker ikke ved noe av det læremessige i disse tidligere vedtakene. Kirkerådet legger til grunn at Kirkemøtet kan binde praksis i tilsettingssaker, uten at en går inn i den læremessige vurderingen av likekjønnet samliv.

4. Spørsmålet om Kirkemøtets kompetanse

4.1. Høringen

I høringsnotatet gjorde Kirkerådet rede for at trossamfunnsloven § 12 andre ledd sier at Kirkemøtet gir nærmere bestemmelser om blant annet kirkens organisering og kirkelige organer. Kirkemøtets organiseringsmyndighet kan blant annet brukes til å gi føringer for soknets utøvelse av sitt arbeidsgiveransvar.

Kirkerådet la til grunn at Kirkemøtet har myndighet til å fastsette at det ikke lenger skal være tillatt å legge vekt på likekjønnet samliv ved tilsetting i hele trossamfunnet Den norske kirke, ikke bare i rettssubjektet Den norske kirke.

4.2. Høringssvarene

Et stort flertall av høringssvarene støtter som nevnt forslaget til vedtak, men uten direkte å ta stilling til Kirkemøtets organiseringskompetanse. Eidsvoll og Hurdal kirkelige fellesråd skriver for eksempel at de ser det som viktig at det presiseres at denne bestemmelsen også gjelder for fellesråd og menighetsråd.

Kompetansespørsmålet er, sammen med spørsmålet om læremessig betydning som nevnt ovenfor, de to hovedinnvendingene fra dem som ikke støtter forslaget. Mange av disse instansene mener at Kirkemøtet ikke har myndighet til å fatte vedtak i denne saken som binder de selvstendige rettssubjektene soknene, og de kirkelige fellesrådene og menighetsråd som opptrer på vegne av soknene.

Flere av dem som uttrykker motstand mot forslaget, for eksempel Sola kirkelige fellesråd, uttrykker samtidig at de støtter Kirkemøtets ønske om at slik forskjellsbehandling ikke skal skje i praksis. Grunnen til at de likevel ikke kan støtte forslaget, er at de mener det kan ikke gjøres bindende for andre enn rettssubjektet Den norske kirkes egne organer.

Flekkefjord kirkelige fellesråd mener at det ikke er tilstrekkelig avklart:

... om hvorvidt det sentralkirkelige organet kan instruere et lokalt rettssubjekt i ansettelsespraksis ...

Frimodig kirke skriver at Kirkemøtet ikke er overordnet de lokale rettssubjektene, og at Kirkemøtet derfor ikke har myndighet til å instruere dem i denne saken.

Flere av høringsuttalelsene peker på at selv om Kirkemøtet har den nødvendige kompetansen, er det ikke ønskelig å benytte myndigheten. Stavanger bispedømmeråd skriver:

At man uten nærmere kjennskap til lokal praksis nå fra sentralt hold legger opp til at Kirkemøtet skal gjøre vedtak som snevrer inn menighetsrådenes og fellestrådenes lovhjemlede handlingsrom i tilsettingssaker, er svært uheldig. Ofte oppleves på sokneplanet avstanden til de sentralkirkelige organene og beslutningene som gjøres der, som stor, og forslaget i høringsnotatet er et nytt eksempel på at sentralmakten kan komme til å overkjøre lokalkirken med dens demokratisk valgte organ.

4.3. Kirkerådets vurderinger

Som det er vist til ovenfor og i høringsnotatet, ligger det til Kirkemøtets organiseringsmyndighet etter trossamfunnsloven (lov 24. april 2020 nr. 31 om tros- og livssynssamfunn) § 12 andre ledd – og som øverste organ i trossamfunnet Den norske kirke – at det kan gi føringer for soknets utøvelse av sitt arbeidsgiveransvar.

Kirkemøtets myndighet har blitt utvidet og tydeliggjort i trossamfunnsloven, men Kirkemøtet har i lang tid hatt myndighet til å regulere soknets arbeidsgivermyndighet gjennom generelle regler. Eksempler på det er generelle kvalifikasjonskrav og tjenesteordninger for stillinger som har soknet som arbeidsgiver.

Kirkemøtets behandling i sak KM 10/22 gir støtte til en slik tolkning av rekkevidden av organiseringsmyndigheten. I vedtaket i sak KM 10/22 har Kirkemøtet for eksempel forutsatt at Kirkemøtet kan vedta et felles personalreglement for hele trossamfunnet. Et slikt reglement kan legge rammer for utøvelse av arbeidsgiversvar i både rettssubjektet Den norske kirke og i soknene. Kirkemøtet kan blant annet fastsette prosedyrer for tilsetting, herunder om hvilke hensyn som skal vektlegges ved tilsetting. Reglementet må naturligvis utformes innenfor rammene som følger av alminnelig lovgivning, for eksempel likestillings- og diskrimineringsloven.

Kirkerådet legger til grunn at Kirkemøtet har myndighet til å fastsette at det ikke lenger skal være tillatt å legge vekt på likekjønnet samliv ved tilsetting i hele trossamfunnet Den norske kirke, ikke bare i rettssubjektet Den norske kirke.

5. Likestillings- og diskrimineringsloven

5.1. Høringen

Kirkerådet gjorde i høringsnotatet rede for sin forståelse av likestillings- og diskrimineringslovens (lov 16. juni 2017 nr. 51 om likestilling og forbud mot diskriminering) regler om forbud mot diskriminering og lovlig forskjellsbehandling, og for forholdet til både trossamfunn generelt og Den norske kirke. Kirkerådet la til grunn at loven åpner for forskjellsbehandling på grunnlag av likekjønnet samlivsform ved tilsetting i visse stillinger i Den norske kirke.

5.2. Høringssvarene

Flere høringsinstanser har i sine svar stilt spørsmål om Kirkerådets forståelse av diskrimineringsreglene. Ett spørsmål er om tilsetting i Den norske kirke i dag faller inn under unntaket i likestillings og diskrimineringsloven, eller om det å praktisere forskjellsbehandling ved tilsetting allerede i dag er i strid med loven.

Oslo bispedømmeråd skriver:

OBDR kan ikke se at Dnk som ansvarlig arbeidsgiver har saklig grunn for å etterspørre samlivsform fra søkere til stillinger i Dnk.

[...]

Som konsekvens av vedtak kirken har gjort de siste årene, mener OBDR at vektlegging av samlivsform i tilsetninger i Dnk må anses som ulovlig diskriminering fra arbeidsgiver, og kan ikke begrunnes som lovlig forskjellsbehandling gjennom likestillings- og diskrimineringsloven § 9.

KA skriver i sitt høringssvar:

Kirkemøtets vedtak i 2016 og 2017 skapte en ny situasjon for personer med LHBT+ identitet i Den norske kirke. Retten til å inngå likekjønnet vigsel har etter dette vært gjort gjeldende i hele kirken slik at alle de av kirkens medlemmer som ønsker dette, kan inngå ekteskap i sin lokale kirke.

Konsekvensene av de samme vedtak når det gjelder rett til tilsetning i Den norske kirke, har fram til i dag ikke vært trukket. KA anser det som tvilsomt om det i dag vil være saklig, nødvendig og forholdsmessig å etterspørre samlivsform ved tilsetninger i Den norske kirke. KA etterlyser en grundigere diskrimineringsrettslig vurdering av den konkrete situasjonen i Den norske kirke etter 2016/2017-vedtakene og tilrår Kirkerådet å innhente supplerende vurderinger av dette som del av det videre arbeid med denne saken.

Dersom Den norske kirke legger til grunn at det å etterspørre samlivsform ved tilsetning uansett ikke lenger er å forstå som et lærespørsmål, vil forskjellsbehandling av personer som har inngått likekjønnet ekteskap uansett være ulovlig etter likestillings- og diskrimineringsloven, og slik diskriminerende praksis må i så fall opphøre umiddelbart.

Åpen folkekirke er av samme oppfatning og mener at selv om loven åpner for forskjellsbehandling, må det nå regnes som en diskriminerende praksis i Den norske kirke.

Spørsmålet er ikke direkte omtalt i høringsuttalelsene som er mot forslaget. Noen høringsinstanser har gitt uttrykk for at Kirkemøtet uansett ikke kan innskrenke de rettighetene de selv som selvstendige rettssubjekter har etter loven, i dette tilfellet likestillings- og diskrimineringsloven, og har dermed lagt til grunn at kirkelige organer er omfattet av unntaket.

5.3. Kirkerådets vurdering

Den klare hovedregelen etter likestillings- og diskrimineringsloven er at det ikke er tillatt å forskjellsbehandle på grunn av blant annet seksuell orientering. Ulovlig forskjellsbehandling omtales i loven som «diskriminering».

Med «seksuell orientering» siktes det til homofile, lesbiske og bifile. Seksuell orientering inkluderer både seksuell legning og seksuell praksis, blant annet likekjønnet samlivsform. Vernet gjelder i prinsippet også heterofile, men har størst praktisk betydning for homofile.

Loven gjelder på alle samfunnsområder – blant annet ved utlysning og ansettelse, jf. §§ 2 og 29. Unntaksbestemmelsen (første og andre ledd) som det allerede er vist til, lyder slik (kursivert her):

§ 9. Lovlig forskjellsbehandling

Forskjellsbehandling er ikke i strid med forbudet i § 6 når den

- a. har et saklig formål
- b. er nødvendig for å oppnå formålet og
- c. ikke er uforholdsmessig inngripende overfor den eller de som forskjellsbehandles

I arbeidsforhold og ved valg og behandling av selvstendig næringsdrivende og innleide arbeidstakere er direkte forskjellsbehandling på grunn av kjønn, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, *seksuell orientering*, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk *bare tillatt hvis denne egenskapen har avgjørende betydning for utøvelsen av arbeidet eller yrket, og vilkårene i første ledd er oppfylt.*

Unntaksbestemmelsen må ses i sammenheng med bestemmelsen om når det er tillatt å innhente opplysninger om «samlivsform». Slik innhenting er bare aktuelt der det etter § 9 er adgang til å vektlegge opplysningene.

Disse lovbestemmelsene har hatt de samme innholdsmessige grunntrekkene over lang tid, til tross for at de har blitt flyttet på i lovverket. Det betyr at også tidligere lovforarbeider er relevante for forståelsen av dagens regler. Ot.prp. nr. 79 (2008–2009) gir relativt omfattende veiledning som er relevant for rekkevidden av unntaksbestemmelsen i § 9 for trossamfunn:

Saklig formål – religiøst begrunnet

Utvalget [NOU 2008: 1 Kvinner og homofile i trossamfunn] anfører at det stilles krav om saklighet for at forskjellsbehandlingen skal være lovlig. Dersom forskjellsbehandlingen er religiøst begrunnet har forskjellsbehandlingen et saklig formål. For at en handling kan sies å være religiøst begrunnet, må det være tale om forhold som har nær sammenheng med selve religionsutøvelsen, dvs. praktiseringen av religionen. Hva som skal anses som religionsutøvelse er et lærespørsmål begrunnet i det enkelte trossamfunns lære.

Trossamfunn kan ikke vilkårlig stille krav om kjønn eller samlivsform (ved ansettelser). Etter EUs likestillingsdirektiv og rammedirektiv, må kravet om kjønn eller samlivsform være et "regulært og avgjørende ervervsmessig krav". Kravet må være regulært ut fra trossamfunnets egen praksis selv for sentrale religiøse stillinger og kan ikke brukes til å unnlate å ansette en person som trossamfunnet av andre grunner ikke ønsker å ansette. Det er imidlertid ikke nødvendig at kravet må stilles konsekvent – regulært er et svakere uttrykk enn konsekvent. Det vil således neppe være i strid med direktivene at enkelte menigheter eller biskoper stiller kravet mens andre ikke gjør det innenfor samme trossamfunn.

Det må avgrenses mot handlinger begrunnet i fordommer mot homofile og stereotype oppfatninger om kvinner og kjønnsroller som ikke er religiøst forankret. Det samme bør i utgangspunktet gjelde praksis, kultur eller tradisjon i trossamfunnet. (...)

Utvalget mener at det ikke bør stilles krav om enighet i trossamfunnet om en fortolkning av den religiøse læren. Dette innebærer at trossamfunn seg

imellom kan forstå lære- og trosspørsmål på ulikt vis. Samtidig betyr det også at det er rom for uenighet om lære- og trosspørsmål internt i et trossamfunn. Ifølge utvalget kan forskjellsbehandlingen anses som religiøst begrunnet og ha et saklig formål, selv om det ikke er enighet om disse spørsmålene innad i trossamfunnet. Det bør heller ikke kreves at fortolkningen har støtte blant et (bestemt) flertall i trossamfunnet. Den norske kirke vil dermed kunne begrunne forskjellsbehandling av homofile også etter vedtaket på Kirkemøtet i 2007, siden kirken uttrykkelig mener at det er en kirkelig begrunnelse for begge standpunkter. (...)

På denne bakgrunnen mener Kirkerådet at tilsettingsorganer i Den norske kirke på nærmere vilkår har anledning til å forskjellsbehandle på grunnlag av likekjønnet samlivsform. Spørsmålet om vilkårene for forskjellsbehandling er oppfylt må imidlertid vurderes konkret, dvs. i den enkelte tilsettingssaken. Et vilkår for forskjellsbehandling er at den konkrete stillingen har tilstrekkelig nær sammenheng med religionsutøvelse, og forskjellsbehandling må ha et saklig formål, være nødvendig for å oppnå formålet og ikke uforholdsmessig inngripende overfor den som forskjellsbehandles.

Kirkerådet kan ikke se at grunnlaget for lovlig forskjellsbehandling generelt har falt bort etter de nye vedtakene i Kirkemøtet om likekjønnet vigsel. Vedtaket i sak KM 17/16 *Kirkelig vigsel for likekjønnede par* fastslo at det i alle kirkens menigheter skal være rom for vigsel av likekjønnede par. Samtidig forutsatte Kirkemøtet at prester skal ha frihet til å velge om de vil foreta vigsel av likekjønnede, og at andre kirkelig tilsatte skal ha tilsvarende mulighet til å ikke medvirke ved den kirkelige handlingen.

Det er også et spørsmål om praksis i tilsettingssaker i trossamfunnet – at det trolig er færre tilsettingsorganer som i praksis legger vekt på samlivsform nå enn tidligere – kan endre de rettslige forutsetningene for forskjellsbehandling. Så lenge det ligger fast at det er rom for ulike syn i lærespørsmålet, antar Kirkerådet at det etter en konkret vurdering kan skje lovlig forskjellsbehandling i saker om tilsetting i visse kategorier stillinger.

Kirkerådet har merket seg at noen høringsinstanser, blant andre KA, stiller spørsmål om det i dag generelt er rettslig grunnlag for forskjellsbehandling på grunn av samlivsform ved tilsettinger i Den norske kirke. I lys av det konkrete forslaget som legges fram for Kirkemøtet, har Kirkerådet ikke funnet tilstrekkelig grunn til nå å gå enda dypere inn i den diskrimineringsrettslige vurderingen.

Som nevnt mener Kirkerådet at forslaget som nå fremmes, ikke betyr at Kirkemøtet endrer vurdering i et lærespørsmål. Forslaget tar bare sikte på å endre arbeidsgiverpraksis. Det er likevel mulig at forslaget – og praksisen som blir konsekvens av forslaget – over tid vil kunne ha betydning for forholdet til likestillings- og diskrimineringslovens unntaksbestemmelse.

6. Andre spørsmål

6.1. Felles personalreglement

Kirkemøtet gjorde i 2022 et prinsippvedtak i sak 22/10 om fremtidig organisering av arbeidsgiveransvaret i Den norske kirke. Et av vedtakspunktene var følgende:

I det videre arbeidet skal det utarbeides felles rammeverk, strategier, politikk og systemer for å legge til rette for enhetlig og effektiv forvaltning og sammenheng i hele trossamfunnet. Dette omfatter blant annet felles personalreglement for hele trossamfunnet, et system for konflikthåndtering og system for HMS.

I høringen om samlivsform har Kirkerådet pekt på at en bestemmelse om at tilsettingsorganer i Den norske kirke ikke skal forskjellsbehandle søkere på grunn av likekjønnet samlivsform, bør tas med når det skal utarbeides et felles personalreglement for hele trossamfunnet.

Flere av høringssvarene uttrykker støtte til dette, men peker samtidig på at det uansett bør gjøres et bindende vedtak i saken allerede på Kirkemøtet i 2023.

Kirkerådet er enig i at spørsmålet hører hjemme i et felles personalreglement når dette skal fastsettes, og tar et eventuelt vedtak fra Kirkemøtet i 2023 med i det videre arbeidet med dette.

6.2. Gjennomføring

Fagforbundet teOLOgene skriver at det må tydeliggjøres hvilke virkemidler Kirkerådet og Kirkemøtet har, der det eventuelt skulle vise seg at en arbeidsgiver ikke følger opp et bindende vedtak om tilsettingspraksis. De mener at det er avgjørende viktig at dette blir klargjort før Kirkemøtets behandling av saken. Også Presteforeningen er opptatt av dette og skriver:

Det er uklart for Presteforeningen hvilke virkemidler Kirkerådet og Kirkemøtet ser for seg å ha, dersom tilsettingsmyndigheter velger ikke å følge et slikt vedtak. Dette må klargjøres i den videre prosessen.

Kirkerådet vil peke på at et vedtak på Kirkemøtet er et klart uttrykk for viljen til kirkens øverste representative organ. Kirkerådet legger derfor til grunn at et bindende vedtak fattet av Kirkemøtet i tråd med det som følger av trossamfunnsloven og kirkeordningen, blir fulgt opp lojalt av alle kirkelige råd og organer. Denne plikten gjelder generelt. Kirkerådet kan ikke se at det i akkurat denne saken er ønskelig eller nødvendig å etablere et særskilt regime for oppfølging av vedtaket eller å innføre særskilte sanksjoner ved ev. manglende oppfølging.

7. Økonomiske/administrative konsekvenser

Forslaget kan gjennomføres av alle tilsettingsorganer i Den norske kirke som en praksisendring uten at det gjøres endringer i organisasjon eller regelverk. Forslaget har derfor ingen økonomiske eller administrative konsekvenser.